

LESTVICE USPEŠNOSTI IN SLOVENIJA

Jože Mencinger

6

Najbrž je le malo držav, v katerih je toliko črnogledosti, nezaupanja ali slabih mnenj o lastni državi kot pri nas. Črnogledost je prešla v nekakšen mazohizem; tuja dobra mnenja ali sklicevanje na številke so spregledana, domača pa proglašena za komunistično zavajanje. Ko se zniža ocena kakšne od ocenjevalnih institucij, oziroma ko Slovenija zdrsne na kateri od lestvic, se poveča veselje do dokazovanja, kako zanič smo v primerjavi z »novimi«, kaj šele v primerjavi s »starimi« članicami EU ali drugimi državami po svetu. Pri tem ne manjka dosti do ugotovitev, da sta svetovno gospodarsko krizo zakuhala kar Edvard Kardelj in samoupravljanje in da oživljanje svetovnega in slovenskega gospodarstva -preprečujejo "nacionalni interes" ter Milan Kučan z drugimi okorelimi »komunisti«.

Poglejmo na kratko, kakšne so in kako zares gre jemati ocene različnih institucij, ki nam pripovedujejo, kakšni smo v primerjavi z drugimi, ali ki nam napovedujejo »srečo« ali »nesrečo« v prihodnosti. Njihove ocene izhajajo iz različnih kombinacij merljivih indikatorjev in vrednostnih sodb, ki so, kar je razumljivo, odvisne od ideologije posamezne ocenjevalne institucije. V kratkem pregledu uporabljamo zadnje dostopne ocene, večinoma za leto 2011, nekaj je tudi letošnjih. Pri tem je za presojo ocen in njihove medsebojne skladnosti ter njihove skladnosti z različnimi standardnimi merili uspešnosti treba upoštevati, da ocene merijo v različne tarče; nekatere ocenjujejo blaginjo, druge ekonomsko svobodo, tretje potencialne razvojne možnosti, četrte sposobnost vračanja kreditov itd.

1. THE ATLAS OF ECONOMIC COMPLEXITY- MAPPING PATHS TO PROSPERITY temelji na ugotavljanju velikosti »produktivnega znanja« (productive knowledge), ki ga imajo države in ki izhaja iz produktivnega znanja vsebovanega v produktih, ki jih proizvajajo. Države ga pridobivajo z razvojem kapacitet, ki omogočajo proizvajati vse bolj raznolike in kompleksne produkte. Indeks naj bi uspešno razložil blaginjo, merjeno z BDP, in pokazal potencialno rast držav do leta 2020. Ustvarja ga Center for International Development, Harvard University pod vodstvom Richarda Hausmana s Harvarda in Cesarja A. Hidalgo z MIT. Atlas uvršča Slovenijo na 10. mesto med 128 državami sveta; pred njo so le (po vrstnem redu) Japonska, Nemčija, Švica, Švedska, Avstrija, Finska, Singapur, Češka in Velika Britanija, za njo pa Francija, J. Koreja in ZDA. To je najbrž daleč najvišja ocena, ki jo ima Slovenija; po njej sodi med osem odstotkov najuspešnejših držav sveta. Pri tem pa le ne gre spregledati, da indeks ocenjuje predvsem potencialne možnosti za razvoj.

2. **HERITAGE FOUNDATION INDEX OF ECONOMIC FREEDOM** objavlja Heritage Foundation, raziskovalna in izobraževalna institucija iz Washingtona, ki je nekakšen »think tank« ameriške desnice oziroma republikanske stranke. Njeno poslanstvo je *»formulirati in promovirati konservativne javne politike, ki temeljijo na svobodnem podjetništvu, vitki državi, osebni svobodi, tradicionalnih ameriških vrednotah in močni nacionalni obrambi«*. Države z največ ekonomske svobode so (spet po vrsti): Hongkong, Singapur, Avstralija, Nova Zelandija, Švica, Kanada, Irska, Danska, ZDA in Bahrain. Slovenija je na 69. mestu med 184 državami.
3. **FRASER ECONOMIC FREEDOM OF THE WORLD** meri podporo politike in institucij ekonomski svobodi, katere temelji so osebna izbira, prostovoljna menjava, svobodna konkurenca in zaščita privatne lastnine. Objavlja ga Fraser Institute, raziskovalna institucija s sedežem v Kanadi, financirana z donacijami posameznikov, ki podpirajo več izbire, manj države in več osebne odgovornosti. Za izračun indeksa uporabljajo 42 indikatorjev, ki jih razvrščajo v pet področij: velikost javnega sektorja (izdatkov, davkov in podjetij), pravna struktura in zaščita lastninskih pravic, razvitost finančnega sektorja, svoboda mednarodnega trgovanja in reguliranje trgov kapitala, dela in podjetništva. Metodologijo je razvila raziskovalna skupina, ki jo je vodil Milton Friedman. V prvi deseterici držav na tej lestvici so: Hongkong, Singapur, Nova Zelandija, Švica, Avstralija, Kanada, Čile, Velika Britanija, Mauricius in ZDA. Slovenija je na 74. mestu med 141 državami.
4. **GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX**, ki ga objavlja World Economic Forum iz Davosa, naj bi odseval poslovne možnosti in konkurenčnost posameznih držav oziroma odražal prednosti in omejitve gospodarske rasti v njih. Izračunavajo ga iz dejanskih makro ekonomskih podatkov in ocen mreže raziskovalnih institucij in gospodarstvenikov iz 142 držav. Gre za izrazito kombinacijo merljivih kazalcev in vrednostnih sodb. V prvo deseterico držav po konkurenčnosti se uvrščajo Švica, Švedska, Singapur, ZDA, Nemčija, Japonska, Finska, Nizozemska, Danska in Kanada. Slovenija je med 139 državami na 45. mestu.
5. **HUMAN DEVELOPMENT INDEX**, ki ga objavljajo **Združeni narodi (UNDP)** razvršča države po blaginji, ki jo sestavlja ekonomsko in socialno stanje v družbi. Indeks izračunavajo iz ekonomskih in socialnih indikatorjev, kot so pričakovana starost, pismenost, izobraževanje in življenjska raven. Koncept je izdelala skupina razvojnih ekonomistov. V prvi deseterici držav so Norveška, Avstralija, Nizozemska, ZDA, Nova Zelandija, Kanada, Irska, Liechtenstein, Nemčija in Švica; Slovenija je na 21. mestu med 187 državami.
6. **LEGATUM PROSPERITY INDEX** objavlja **Legatum Institut** iz Londona. Uspešnost držav je izračunana iz osmih komponent, ki odražajo stanje v gospodarstvu,

podjetništvu, upravljanju države, izobraževanju, zdravstvu, varnosti, osebnih svoboščinah in družbenem kapitalu. Med prvih deset držav indeks uvršča Norveško, Dansko, Avstralijo, Novo Zelandijo, Švedsko, Kanado, Finsko, Švico, Nizozemsko in ZDA. Slovenija je na skupno 22. mestu med 110 državami; po posameznih sestavinah pa je razvrščena od 10. do 33. mesta (gospodarstvo 31, podjetništvo 24, upravljanje države 25, izobraževanje 15, zdravje 25, varnost 10, osebna svoboda 23, družbeni kapital 33)

8

7. **GLOBAL SOVEREIGN CREDIT RISK REPORT**, ki ga objavlja CMA agencija s sedežem v Londonu ocenjuje verjetnost, da država ne bo mogla izpolniti finančnih obveznosti, oziroma, da jih bo morala reprogramirati ali pa da jih bo treba delno ali v celoti odpisati. Podatki so le za 68 držav. V zadnjem kvartalu lani je bil daleč najbolj verjeten »stečaj« Grčije (93.8%), v deseterici slabih pa so bile še Portugalska, Pakistan, Venezuela, Argentina, Irska, Ukrajina. Egipt, Madžarska in Italija. Na drugi strani je bila najnižja verjetnost »stečaja« Norveške (3.9%), ZDA, Švice, Švedske, Finske, Avstralije, Hongkonga, Nove Zelandije, Velike Britanije in Nemčije (8.7%). Slovenija bila je s 24.9% verjetnostjo »stečaja« na 21. mestu med 68 državami, za Islandijo in Bolgarijo ter pred Bahrainom in Belgijo; v tretjem kvartalu je bila s 17.7% na 32. mestu, med Turčijo in Tunizijo.
8. **STANDARD & POOR'S BONITETNE OCENE** Gre za »vodilno« med tremi najbolj znanimi bonitetnimi hišami Standard&Poor's, Moody's in Fitch, ki s svojimi ocenami v veliki meri krojijo usodo posameznih držav, bank, multinacionalk ali celo področij sveta. Pri tem Standard&Poor's ter Fitch razvrščata države v 22 skupin, ki jih označujeta z ocenami: AAA, AA+, AA, AA-, A+, A, A-, BBB+, BBB, BBB-, BB+, BB, BB-, B+, B, B-, CCC+, CCC, CCC-, CC, C in D, medtem ko Moody's uporablja nekoliko drugačne oznake skupin (kombinacijo velikih in malih črk ter števil). Položaj Slovenije po lestvici Standard&Poor's med 127 državami sveta je mogoče ugotoviti približno, tako da vse države z oceno višjo od A+ uvrstimo pred njo, vse države z oceno nižjo od A+ pa za njo. Ker imajo tri države oceno A+, štejemo, da je mesto Slovenije med njima, kar da 32. mesto med 127 državami z ocenami.

Merila uspešnosti, ocenjevalne institucije, števila ocenjenih držav, mesto Slovenije v razvrstitvi, njen relativni položaj in državo, ki je po kriteriju institucije najbolj uspešna, prikazuje Tabela 1. Daleč najboljše je deseto mesto Slovenije po lestvici CDI, ki meri produktivno znanje, in po lestvici HDI, ki meri splošno blaginjo. Temu Slovenija se po uspešnosti približuje po kriterijih londonskega Legatum instituta ter po ocenah kreditnega tveganja po Standard&Poor's. Zelo slabe ocene ima Slovenija po kriterijih Heritage Foundation in Fraser inštituta, relativno slaba pa je tudi po lestvicah WEF ter CMA.

Tabela 1
Pregled ocen

kriterij	Institucija	število ocenjenih držav	Mesto Slovenije	relativni rang Slovenije	najboljša država
produktivno znanje	CID Harvard	128	10	0.078	Japonska
blaginja	UNIDO, OZN	187	21	0.112	Norveška
naprednost	Legatum Institute	110	22	0.200	Norveška
kreditno tveganje	Standard&Poor	127	32	0.252	AAA
konkurenčnost	World Economic Forum	139	45	0.324	Švica
ekonomska svoboda	Heritage Foundation	179	66	0.368	Hongkong
ekonomska svoboda	Fraser Institute	141	74	0.525	Hongkong
kreditno tveganje	CMA	68	47	0.691	Norveška

Vir podatkov: domače strani institucij

V nadaljevanju se bomo ukvarjali predvsem z razvrščanjem “novih” članic EU in položajem Slovenije v teh razvrstitvah. Kaže ga Tabela 2, v kateri so indeksi in rangi deseterice novih članic EU po kriterijih osmih ocenjevalnih institucij. Slovenija je med deseterico na prvem mestu po kriteriji HDI in Legatum indeksa, na drugem mestu po kriterijih ECI indeksa (na prvem je Češka), na tretjem mestu po WEF indeksu ter Standard&Poor oceni; po oceni CMA je na sedmem mestu. Po dveh kriterijih (Heritage in Fraser) je Slovenija na zadnjem, desetem mestu; pri obeh je prva Estonija.

Tabela 2
Položaj "novih" članic EU v različnih lestvicah *

	ECI indeks CID 128 držav	HDI indeks UNDP 179 držav	Heritage Freedom Ranking 178 držav	Fraser Freedom Index 141 držav	WEF indeks 139 držav	Legatum indeks 110 držav	CMA 68 držav %	Standard &Poor kreditno tveganje 127 držav
Češka.	1.628 (8)	0.865 (27)	70.4 (28)	713 (46)	4.57 (36)	26(2)	11.6 (1)	AA- (1-2)
Estonija	0.791(32)	0.835 (34)	75.2 (14)	752 (15)	4.61 (33)	33(5)	11.6 (2)	AA- (1-2)
Latvija	0.594(39)	0.805 (43)	65.8 (56)	6.92 (60)	4.14(70)	51(9)	22.8 (5)	BB- (10)
Litva	0.683(36)	0.810 (40)	71.3 (24)	7.40 (24)	4.38 (47)	44(7)	23.4 (6)	BBB (6-7)
Madžarska	1.430(14)	0.816 (38)	66.6 (51)	7.52 (15)	4.33 (52)	36(6)	35.3(10)	BB+ (8-9)
Poljska	1.020(25)	0.813 (39)	64.1 (68)	7.00 (54)	4.51 (39)	28(3)	18.2 (3)	A- (5)
Slovaška	1.378(15)	0.834 (35)	69.5 (37)	7.56 (13)	4.25(60)	32(4)	19.4 (4)	A (4)
Slovenija	1.523(10)	0.884 (21)	64.6 (66)	6.78 (74)	4.42 (45)	22(1)	24.9 (7)	A+ (3)
Bolgarija	0.587(40)	0.771 (55)	64.9 (60)	7.34 (28)	4.13 (71)	48(8)	25.2 (8)	BBB (6-7)
Romunija	0.936(27)	0.781 (50)	64.7 (63)	7.08 (48)	4.16 (67)	58(10)	27.3 (9)	BB+ (8-9)

*Vrednosti ECI (economic complexity index) so med 2.313 za Japonsko in -1.907 za Mavretanijo; vrednosti HDI (human development indeks) so med 0.943 (Norveška) in 0.343 (Centralno afriška republika); vrednosti Heritage Foundation indeksa so med 89.7 (Hongkong) in 22.1 (Zimbabe); vrednosti Fraserjevega indeksa so med 9.01 (Hongkong) in 4.06 (Zimbabe); vrednosti WEF indeksa so med 5.63 (Švica) in 2.73 (Čad). Legatum institute uporablja le vrstne rede, na prvem mestu je Norveška, na zadnjem Centralno afriška republika. V prvih petih stolpcih so v oklepajih mesta "novih" članic na celotni lestvici, v zadnjih treh pa so v oklepaju mesta v deseterici "novih" članic EU.

Vir podatkov: spletne strani ocenjevalnih institucij

Za presojo stanja v posamezni državi, primerjave v času in z drugimi državami običajno uporabljamo podatke o nekaj standardnih makroekonomskih agregatih, ki bolj ali manj pokažejo osnovne značilnosti in probleme posameznih gospodarstev. Za deseterico novih članov so takšni makro agregati prikazani v Tabeli 3; večina podatkov se nanaša na 2010 ali 2011, kar je odvisno od dostopnosti podatkov.

Bruto domači produkt na prebivalca zaenkrat ostaja najvažnejše merilo blaginje; v Tabeli 3 je prikazan v primerjavi s povprečjem EU27. Inflacija, ki je sicer standardna sestavina meril uspešnosti, je na zgodovinsko nizki ravni v praktično vseh državah EU, tudi v »novih« članicah, in je vsaj zdaj za presojo uspešnosti oziroma neuspešnosti irelevantna, zato jo izpuščamo. Stopnja zaposlenosti (delež zaposlenih med prebivalci v starosti 15 in 64 let) se vse bolj uveljavlja kot merilo uspešnosti in obenem najvažnejši cilj EU strategije Evropa 2020. Primanjkljaj na tekočem računu je standardno merilo zunanjega ravnotežja, proračunski primanjkljaj pa standardno merilo notranjega. Ginijev koeficient je najbolj razširjeno merilo enakosti in s tem posredno socialne kohezije v družbi; njegove vrednosti

so med 0 in 1, prva bi kazala popolno enakost, druga popolno neenakost v družbi. Delež bruto dobičkov v BDP kaže na delitev BDP med kapitalom in delom; večji delež naj bi omogočal več vlaganj v tehnološki razvoj in zagotavljal inovativnost družbe, ki naj bi jo odražalo število prijavljenih patentov na milijon prebivalcev. Za razvrstitve novih članic po posameznih kazalcih so uporabljeni naslednji kriteriji: od največje do najmanjše vrednosti kazalca so države razvrščene po BDP na prebivalca, stopnji zaposlenosti, deležu bruto dobičkov v BDP in prijavljenih patentih na milijon prebivalcev, od najmanjše do največje vrednosti pa po primanjkljaju na tekočem računu, proračunskem primanjkljaju in Ginijevem koeficientu.

Slovenija ima med deseterico novih članic poleg najvišjega BDP na prebivalca še najvišjo stopnjo zaposlenosti, najmanjši Ginijev koeficient in kar nekajkrat večje število prijavljenih patentov na milijon prebivalcev kot druge »nove« članice EU. Na zadnjem desetem mestu je po deležu dobičkov v BDP.

11

Tabela 3
Standardna merila uspešnosti novih članic EU

	razvitost 2008 EU27=100	stopnja zaposlenosti %	zunanje ravnotežje tekoči račun % BDP	notranje ravnotežje proračunski saldo % BDP	Ginijev koeficient	prijavljeni patenti na milijon prebivalcev	delež bruto dobičkov v BDP %
Češka.	83 (2)	65.3(2)	3.1(1)	-4.7(4)	.249 (3)	13.98 (3)	50.0 (3)
Estonija	68 (4)	64.5 (3)	-2.2(6)	0.1(1)	.313(6)	13.64 (4)	42.2 (8)
Latvija	54 (8)	62.9 (4)	-11.7(9)	-7.6(8)	.361 (9)	7.03 (6)	46.2 (7)
Litva	56 (7)	61.3 (5)	-7.6(7)	-7.1(7)	.369 (10)	3.25 (9)	48.4 (6)
Madžarska	62 (5)	56.5(9)	2.4(2)	-4.3(3)	.241 (2)	15.92 (2)	40.1 (9)
Poljska	59 (6)	55.0(10)	-2.0(4)	-7.9(10)	.311 (5)	4.04 (7)	49.8 (5)
Slovaška	70 (3)	58.7(6)	-2.1(5)	-6.4(6)	.259 (4)	6.62 (5)	52.4 (1)
Slovenija	88(1)	65.8(1)	-0.7(3)	-5.6(5)	.238 (1)	51.99 (1)	35.5 (10)
Bolgarija	40(10)	56.9(8)	-13.7(10)	-3.2(2)	.332 (7)	3.28 (8)	50.4 (2)
Romunija	42(9)	58.7(7)	-10.0(8)	-7.9(9)	.333(8)	1.20 (10)	49.9 (4)

Vir: Eurostat

Uspešnost držav je s pomočjo različnih makro ekonomskih agregatov, ki so vsakomur na voljo, mogoče presojati tudi brez ocenjevalnih institucij, saj je s kombinacijami relevantnih makro agregatov mogoče ustvariti množico različnih indeksov uspešnosti in z utežmi za različne agregate vanje vgraditi vrednostne sodbe. Tako dobimo nekakšen **indeks družbene blaginje**

$$B = \sum p_i * A_i = p_1 * Y + p_2 * P + p_3 * E$$

kjer so: **B** – indeks družbene blaginje, **p_i** – utež oziroma pomen posameznega indikatorja

in **A**, posamezen indikator; na primer gospodarska rast (**Y**), stabilnost cen (**P**) in stopnja enakosti (**E**). Uteži posameznih sestavin odražajo vrednostne sodbe, z razvrščanjem po vrednosti **B** bi tako lahko oblikovali ustrezne ali manj ustrezne indekse uspešnosti in dobili njim ustrezne razvrstitve.

12

Kako zares gre jemati ocene, ko z njimi presojamo gospodarsko in socialno stanje v Sloveniji? Vsaj približen odgovor dobimo z ugotovitvijo medsebojne skladnosti samih ocen in njihove skladnosti s standardnimi merili gospodarske uspešnosti (BDP/na prebivalca, zaposlenost, stabilnost cen, zunanje in notranje ravnotežje, socialna kohezija) in z indikatorji, ki naj bi bili pomembni za razvoj (delež dobičkov, število prijavljenih patentov). Pri izračunavanju skladnosti se spet omejujemo le na »nove« članice EU, skladnost oziroma neskladnost pa ugotavljamo z vrstnimi redi, to je s pomočjo koeficientov korelacije ranga¹.

V Tabeli 4 so z enostavnimi koeficienti korelacije ranga prikazane skladnosti različnih ocen ter skladnost ocen s standardnimi indikatorji, s katerimi merimo uspešnost posameznih družb. V vseh primerih (po kriterijih ocenjevalnih institucij in makroekonomskih indikatorjih) je uporabljen vrstni red »od boljšega k slabšemu«. Visoke pozitivne vrednosti koeficienta korelacije ranga zato odražajo skladnost med ocenami oziroma merili, negativne pa neskladnost.

Tabela 4
Koeficienti korelacije ranga

	Ocene institucij						Standardni kazalci uspešnosti						
	ECI	HDI	HE	FR	WEF	LEG	GDP	zap	tkr.	def.	Gini	pat.	dob.
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
ECI	1.0	.79	-.07	-.01	.54	.76	.83	.26	.94	.04	.85	.70	-.15
HDI		1.0	-.25	-.05	-.04	.88	.99	.61	.82	.32	.76	.84	-.36
Heritage			1.0	.67	.32	-.03	.21	.37	.07	.52	-.18	.12	.04
Fraser				1.0	.03	-.08	-.07	-.27	.09	.48	.04	.03	.28
WEF					1.0	.72	.70	.38	.68	.19	.41	.47	-.33
LEGatum						1.0	.89	.37	.81	.37	.78	.71	-.15
GDP							1.0	.58	.83	.26	.78	.83	-.27
zaposlenost								1.0	.19	.27	.15	.45	-.28
tek. račun									1.0	.14	.83	.75	-.26
pror.saldo										1.0	.35	.50	-.14
Gini koef.											1.0	.85	-.23
patenti												1.0	-.50
dobički/BDP													1.0

Vir podatkov: Tabeli 2 in 3

¹ $rR = (1 - 6 \cdot \sum di^2 / (N \cdot N^2 - 1))$, kjer so di razlike med vrstnimi redi, N pa število enot, v našem primeru 10. Pri 10 enotah je povezanost statistično signifikantna na ravni 5%, če je vrednost koeficienta večja od 0.46.

Vsoto absolutnih vrednosti koeficientov korelacije ranga lahko intuitivno uporabimo za pokazatelj »pojasnjevalne moči« posameznega indeksa; največjo ima HDI indeks (6.71), LEGATUM indeks (6.55) in ECI indeks (5.94). Indeksa ekonomske svobode (Heritage 2.85 in Fraser 2.10) sta za pojasnjevanje razvrstitev "novih" članic po uspešnosti bolj ali manj irelevantna, povsem neskladna sta tudi z drugimi ocenjevalci uspešnosti. Nekoliko večja je pojasnjevalna moč indeksa konkurenčnosti WEF (4.81).

Visoke pozitivne vrednosti koeficientov korelacije ranga so med ECI, HDI in LEG indeksi, ki naj bi kazali produktivno znanje, blaginjo in naprednost držav; negativne ali statistično nesignifikantne vrednosti pa so med omenjenimi tremi indeksi in Heritage in Fraserjevim indeksom ekonomske svobode ter WEF indeksom konkurenčnosti. Izboljšanj ali poslabšanj položaja po prvih treh indeksih ter izboljšanj ali poslabšanj v drugih treh indeksih torej gre enačiti. Prej narobe; izboljševanje položaja po prvih treh posredno implicira slabšanje po drugih treh; produktivno znanje, blaginja in naprednost vsaj v »novih« članicah EU nimajo nič skupnega z ekonomsko svobodo in konkurenčnostjo.

Koeficienti kažejo tudi, da ECI, HDI in LEG indeksi dobro odražajo razvitost, zunanje ravnotežje, socialno kohezijo in inovativnost družbe (število patentov na milijon prebivalcev), in da sta oba indeksa ekonomske svobode povsem irelevantna za pojasnitev meril uspešnosti (izjema je proračunski primanjkljaj). Nekoliko bolje se pri pojasnjevanju meril uspešnosti odreže WEF indeks konkurenčnosti.

»Presenečajo« negativne vrednosti koeficientov korelacije ranga v zadnjem stolpcu; delež dobičkov v delitvi BDP med delom in kapitalom je negativno povezan z vsemi običajnimi merili gospodarske uspešnosti (BDP/prebivalca, zaposlenost, zunanja in notranja stabilnost, socialna kohezija) in še posebej z inovativnostjo družbe, pa tudi s kriteriji ocenjevalnih institucij z izjemo Heritage in Fraserjevega indeksa ekonomske svobode. To implicitno potrjuje že večkrat ugotovljeno dejstvo, da »samoumevna« prizadevanja za zmanjševanje stroškov dela - recimo zdaj popularna socialna kapica - oziroma deleža dela in povečanje deleža kapitala - na primer znižanje davkov na dobiček - ne zagotavljajo gospodarske uspešnosti.

Na kratko. Zdrsov Slovenije na najbolj znanih svetovnih lestvicah uspešnosti držav ne gre imeti za tragedijo, dvigov pa ne gre sprejemati evforično. Izboljšanj in poslabšanj po kriterijih ocenjevalnih institucij tudi ne gre enačiti; izboljšanje po kriterijih nekaterih malone implicira poslabšanje po kriteriju drugih. Še posebej si ne gre beliti las z ocenami institucij, katerih kriteriji so »tradicionalne ameriške vrednote« in ekonomska svoboda.